

УДК 811.11(27+367.626.1):81-112

К. О. Яковлева,

аспірант

(Київський національний лінгвістичний університет)

sunshine3@mail.ru

ФАКТОР ГЕНДЕРА У ВИКОРИСТАННІ ЗАЙМЕННИКІВ THOU ТА YOU У РАНЬООНОВААНГЛІЙСЬКИЙ ПЕРІОД

У цій статті йдеться про використання займенників другої особи однини *thou* та *you* англійської мови під впливом такого екстралінгвістичного фактору, як гендер у період 1616-1681 рр. За основу дослідження взято тексти судових проваджень відповідного проміжку часу з огляду на їхню усну діалогічну природу, яка сприяє виділенню і аналізу мовленнєвих інтенцій мовця та адресата. Дослідження базується на методах макро- і мікроаналізу, пояснювального опису, що проводиться у діахронічному зрізі та крізь призму соціальних явищ. Таким чином, текстовий матеріал отримує зовнішню інтерпретацію, що в свою чергу, вводить дослідження до царини прагматики.

Ключові слова: гендер, займенник, екстралінгвістичний фактор, тон, ранньооновангліїський період.

Задokumentовані судові процеси є маніфестацією розмовного жанру, в межах якого можна прослідкувати сукупний вплив факторів віку, соціального становища, статі тощо на формування дискурсивних актів. У цій статті розглядається проблема впливу гендеру як соціального конструкту на використання займенників другої особи однини *thou* та *you* у текстах судових проваджень від 1616 р. по 1681 р. Цей період є частиною вирішального, довшого (1560-1760 рр.) періоду в історії займенників другої особи однини англійської мови, адже наочно демонструє процес поступового відмирання займенника *thou* аж до моменту, коли він виходить з ужитку [1: 65].

Метою дослідження, таким чином, є підтвердження гіпотези про те, що стать має вплив на динаміку використання того чи іншого із вказаних займенників мовцем стосовно адресата та самим адресатом. У статті переважна кількість прикладів представляє жінок у ролі свідків та підзахисних, а чоловіків – суддів, адвокатів, прокурорів, тобто владний дискурс, зумовлений рангом у суспільстві, також має місце, однак основним завданням є саме аналіз ролі гендеру.

Обрана тема є мало висвітленою у вітчизняній лінгвістиці, у чому і полягає її **актуальність**.

Автор цієї статті спирається на праці таких науковців як Finkenstaedt T. *"You und Thou: Studien zur Anrede im Englischen"* (1963 р.), у якій учений зосереджує свою увагу на усному слові, а його підхід семантичний, не формальний: він намагається розв'язати питання про те, чому люди перейшли від вживання *thou* до *you* [2].

Trudgill P. *"Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich"* (1972 р.) [3]; у своєму дослідженні Традгілл співвідносить фонетичні і фонологічні змінні із соціальним класом, віком і стилістичним контекстом, однак також враховує біологічну стать як соціолінгвістичну змінну. Іншою важливою працею Традгілла є *"Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society"* (1995 р.) [4] – вагоме дослідження із соціолінгвістики, в якому йдеться про тісний зв'язок між мовою та суспільством і багатьма факторами, які впливають на те, як ми говоримо. Окрім названих вище додаються довілля, раса, релігія, регіон та політика.

Taavitsainen I. та Jucker A. H. *"Diachronic perspectives on address term systems: Introduction"* (2003 р.) [5]; у переважній кількості глав книги йдеться про системи займенників та, зокрема, критерії, які керують процесом вибору між більш особистим або більш віддаленим, ввічливішим займенником, як от *thou* та *you* у новоанглійський період. Декілька статей розглядають ситуації, коли може використовуватись більш ніж два поняття, а подекуди навіть зазначені випадки одночасної появи займенникових та іменникових форм звертання. Книга є безцінним джерелом підходів і стратегій, які застосовуються у сучасних соціолінгвістичних студіях.

Walker T. *"Thou and You in Early Modern English Dialogues. Trials, Depositions, and Drama Comedy"* [1] – дослідження, яке охоплює галузі корпусної лінгвістики, історичної прагматики та історичної соціолінгвістики. Головною метою є доведення гіпотези про те, що екстралінгвістичні і лінгвістичні фактори, виділені попередніми дослідниками (зокрема зазначеними вище у цьому абзаці), є особливо релевантними у виборі і відносній дистрибуції *thou* та *you* (2007 р.).

Джерелами текстів судових процесів, а також взятих із них прикладів, є *British Library, London. MS Stowe 401, A relation of the arraignment of the [...] Lady of Somerset [...] 1616* (1616 р.), *Gardiner ed., Reports of Cases in the Courts of [...] High Commission* (1632 р., видано у 1886 р.), *A True and Impartial Account of the Arraignment, Trial, Examination, Confession and Condemnation of Col. James Turner* (1663 р.), *The Trials of Robert Green, Henry Berry, & Lawrence Hill* (1678-1679 р., видано у 1679 р.), *The Trial of John Giles* (1680 р., видано у 1681 р.) та *The Arraignment, Trial and Condemnation of Stephen Colledge* (1681р.) [6].

Дослідження базується на методах макро- і мікроаналізу, пояснювального опису, що проводиться у діахронічному зрізі, а з огляду на апеляцію до соціальних та логіко-психологічних позамовних явищ досліджуваній текстовий матеріал отримує зовнішню інтерпретацію, що в свою чергу, вводить дослідження до царини прагматики.

У текстах, обраних для розгляду у цій статті, присутні мовці як чоловічої, так і жіночої статі для того, щоб дослідити можливі відмінності у використанні займенників на основі статі мовця та / або адресата. До 1640 р. жінки виступають лише адресатами у цих текстах. Якщо *thou* вживається для звернень до підлеглих або людей нижчих за будь-яким параметром, то жінки, які у ранній модерній Англії вважались нижчими від чоловіків, найбільш імовірно отримували *thou* в якості звертання [4: 101]. Важливо також відмітити наявність шаблонного вживання *thou*, передбаченого протоколом судового засідання. Цей займенник з'являється як кліше у вступній та заключній частинах судового провадження і його використання за таких умов буде виділено окремо.

Цілком очікуваним є те, що чоловіки частіше використовують форми *thou*, ніж жінки, у судових провадженнях; владні учасники судових процесів – адвокати і судді – виключно чоловіки. Жінки лише зрідка з'являються в ролі підзахисних (у чотирьох провадженнях) або свідків. Було б дивно зустріти звертання жінки за допомогою займенника *thou*, з огляду її нижчої позиції стосовно чоловіків, а також її роль у суді.

На цьому етапі варто ввести кількісні дані для демонстрації використання займенників *thou* та *you* за проміжок часу 1616-1681рр. під час судових процесів. Вказаний проміжок часу, як зазначалось вище, входить до більш широкого періоду – 1560-1760 рр., власне який для зручності розділяють на п'ять підперіодів по 40 років кожен. 1616-1681 рр. вміщуються у межах трьох підперіодів – другого (1600-1639 рр.), третього (1640-1679 рр.) і четвертого (1680-1719 рр.). Стосовно ролей у межах діалогу (у порядку мовець-адресат) варто виділити наступні пари: чоловік-жінка (а), чоловік-чоловік (б), жінка-жінка (в), жінка-чоловік (г). У другому підперіоді статистика є наступною: (а) *thou* – 28 %, *you* – 72 %; (б) *thou* – 1 %, *you* – 99 %; (в) і (г) – 0 %. Дані третього періоду виглядають наступним чином: (а) *thou* – 12 %, *you* – 88 %; (б) *thou* – 1 %, *you* – 99 %; (в) – 0 %; (г) *thou* – 0 %, *you* – 100 %. Нарешті четвертий період представлений такими показниками: (а) *thou* – 3 %, *you* – 97 %; (б) *thou* – 1 %, *you* – 99 %; (в) *thou* – 0 %, *you* – 100 %; *thou* – 0 %, *you* – 100 % [6].

На основі цих даних можна прослідкувати динаміку використання обох займенників другої особи однини мовцями обох статей і зробити висновок, що жінки-мовці ніколи не використовують *thou* ані до інших жінок, ані до чоловіків. Названий займенник використовують лише чоловіки у своїх звертаннях до жінок, а також інших чоловіків. Спробуємо проаналізувати мовні інтенції, які могли мати вплив на такий вибір займенників у рамках судової зали.

Формальне, шаблонне використання *thou* у судових провадженнях з'являється 36 разів. Однак є один випадок, коли відбувається неочікуваний перехід до *you* під час винесення вироку, де повинно було б з'явитись шаблонне *thou*, що буде видно в останніх трьох рядках прикладу, розміщеного нижче. Фінкенстедт [2: 142] також відмічає цей абзац (цитуючи видання державних судових проваджень від 1730 р.) і натякає на те, що такий перехід від одного займенника до іншого є свідченням того, що засуджений мав високе походження. Він наголошує на тому, що саме у тій частині судового процесу, коли виноситься вирок, шаблонне *thou* часто заміщується *you* [2: 143]. Ймовірно перевага надається *you* саме у цьому прикладі для висловлення симпатії красивій, молодій графині, що кається. Складається враження, що суддя намагається пом'якшити силу смертного вироку переходом від звичного займенника під час звертання до молодій благородній жінки. Варто зазначити, що він уже перервав шаблонне мовлення, використовуючи *you*, із гарантією помилування. Шаблонне *thou* більше ніде у тексті не витісняється *you*.

Francis Countese of Somerset wher as thowe
 hast bine indicted arraigned and pleaded gulti
 and Confessed that thowe hast nothing to saie
 for thie self it is nowe my parte to pronounce
 Iudgment: onlie thus much before since my Lords
 haue heard with what Humillitie and greefe yo
 haue Confessed the fact: I doe not doubt but the [= they)
 will signifie soe much vnto the kinge to mediat
 for his grace towards you: but in the rneane tyme
 according to the Lawe: thie sentence must bee
 that thow shalt be carried from hence to the
 Tower of London and from thence to the place
 of Exsecution wher you are to be hanged by
 the neck till vou are dead and Lord haue nmerci
 vppon you' soule f
 (British Library, London. MS Stowe 401, A rellatio" of the arraignm1 of the
 [...] Ladie of Somerset [...] 1616).

У XVII столітті використання *thou* є незначним, якщо виключити шаблонні форми. Під час другого підперіоду (1600-1639 pp.) існує лише чотири приклади нешаблонного використання *thou*. Всі вони походять із текстів судових засідань, які відбулись у 1632 р. та опубліковані у виданні Гірдінера від 1886 р. *Reports of Cases in the Courts of [...] High Commission* [6]. У прикладі нижче *you* використовується вперше для звернення до підзахисної, із простого люду, у формальному, навіть суворому тоні.

ARCHBISHOP OF CANTERBURY. "What say you, woman?"
S. JONES. "I dare not worship God in vaine," but saith THE
BISHOP OF LONDON, "will you not sweats and take an oath when
you are called to it by the Magistrate?" S. JONES. "Yes, I will
answere upon my oath to end a controversy before a lawful magistrate."
EARLE OF DORSETT. "What, doest thou thinke woman
ol these grave Fathers of the church, that these heere be not lawful]
Magistrates?"

(Gardiner ed. *Reports of Cases in the Courts off...]* *High Commission* 1886) [6: 285].

Під час третього підперіоду (1640-1679 pp.) *you* – це займенник для формальної зали суду, і так само як у другому підперіоді форми *thou* зустрічаються досить рідко. На відміну від другого підперіоду приклади використання *thou* для вираження гніву відсутні. Із восьми нешаблонних прикладів *thou* п'ять складаються із *prithoe*. З-поміж цих п'яти прикладів третього підперіоду судових проваджень *prithoe* використовувалось мовцями для вираження поблажливості або нетерплячості стосовно адресата [5: 16]. В усіх випадках адресат має менше влади, ніж мовець: до свідка відносно нижчого рангу генеральний прокурор, сер Вільям Джонс, і нижчий за посадою виконавчий службовець, таким чином, передає адресовані до нього слова полковника Тернера. Чоловіки звертаються до жінок наступним чином: молода служниця повідомляє, що її господар звертався до неї за допомогою *prithoe*, а до іншої так само звертається названий раніше головний прокурор [5: 17]. Наступний приклад показує те, як полковник Тернер звертається (і перебиває) свою стару дружину та підзахисну, використовуючи і *prithoe* і *thee*:

Mrs. Turner. I did not, its false, what did

Turner. Prethee be patient dear Mai, come sit thee down.

(*A True and Impartial Account of the Arraignment, Tryal, Examination,
Confession and Condemnation of Col lames Turner*, [6: 40]).

Тон у цьому прикладі видається поблажливим і заспокійливим, аніж люблячим або інтимним. Більше того, останній приклад використання був би зовсім недоречним у залі суду [5: 70]. Ймовірно, що такий зверхній спосіб говорити з нею викриває його намір підірвати її незручну реакцію або відповіді на запитання. Таким чином, параметр статі є релевантним у цьому випадку.

Два інших приклади *thou* у третьому підперіоді показані у наступному прикладі:

Mr. Just. Wild. Have a care what you say, and mind
the Question I ask you, Were you there on the Sunday
in that Room where they say Sr. Edmondbury Godfreys
Body was laid?

Lee. I cannot say that I was in that Room, but I called
in at the Door every Day and I was the last up every
Night.

Mr. Just. Wild. lie say that for thee, thou hast spoke
with more care then any of them all.

(*The Tryals of Robert Green, Henry Berry, & Lawrence Hi'*, [6: 58]).

Вищий ступінь влади мовця стосовно адресата є приголомшливим: мовець літнього віку, чоловічої статі, лицар, один із провідних адвокатів і протестант, у той час як адресат – молода особа жіночої статі, служниця, свідок і "папіст" у центрі подій Папської змови. Незважаючи на це, у контексті формальної судової зали *you* використовується постійно для звертання до свідка до кінця діалогу [5: 90]. *Thou* виступає вираженням позитивної емоції, як от, "дякую за вашу неочікувану чесність" або маркер дискурсу, спосіб закінчити інтерв'ю, переходячи від діалогу питання-відповідь до особистого "дякую і до побачення".

Якщо у *The Arraignment, Tryal and Condemnation of Stephen Colledge* Джефферіс використовує *thou*, чіпляючись до свідка, а в *The Tryal of John Giles* він може виражати дружній авторитет на основі вищої ролі, віку і статусу, звертаючись до молодого служника: "Who is thy Master?" [6: 36]. Однак Джефферіс далі не звертається до цього свідка взагалі, внаслідок цього складно бути впевненим у тоні висловлювання і, таким чином, у можливій мотивації для використання *thou*. Звертаючись до старшого свідка жіночої статі, простолюдинки, Джефферіс спочатку звертається до неї за допомогою *thou*, як показано у прикладі нижче (перед ним до неї звертається адвокат, містер Мілбурн, який використовує *you*). Переходячи до того, що здається батьківським тоном, мотивація Джефферіса, вочевидь, – розслабити свідка.

Ann Beron.

Mr. Mil. Tell what time of the Night Giles came in, where you were in his company; what time of Night it was?

Record. Speak as loud as thou vvouldst do if thou wer't at home: "When was this?"

(*The Tryaloffjohn Giles*, [6: 36]).

Допит Джефферіса продовжується далі за допомогою *you* і *good woman*. Проте подальший перехід до *thou*, в якому тон безславного залякування проявляється потроху, з'являється у той час, коли Джефферіс намагається підірвати її докази. У прикладі нижче він звертається до неї радше різко, використовуючи 'woman' і *you*, але потім повертається до поблажливого *thou*.

Record. Woman you must be mistaken, he came to Town at Twelve or One, and might be in thy company, but it is plain he went to a Brokers in Long-lane, [...]

(*The Tryaloffjohn Giles*, [6: 37]).

Окрім восьми прикладів *thou*, використаних суддею Джефферісом, є лише чотири приклади *thou* у четвертому підперіоді, де свідок цитує діалог, який мав місце за межами контексту судової зали, як видно із наступного прикладу. У ньому молода служниця передає діалог з містером Дагдейлом, статус якого нам невідомий, проте він чітко вищий, ніж статус служниці.

FA. Hunt. I did tell him, Mr. Dugdale, if you can't let me have my Masters money, if you please to tell me what you have made Oath against my Master. Said he, J cant let thee have it now; but thou shalt have what I have to say against him: I will draw it up in Writing and thou shalt have it tomorrow-morning. The next morning I came to him again, and said I, I am come again, what must I do? Said he, I have no money, such an one hath not hoped me to it. Sir, then, said I, I hope you will be as good as your word, to let me know what you have made Oath against my Master. Said he, I was about it yesterday, but could not do it: But, Sweetheart, said he, (and took me by the hand) I will give you a Copy of it to day at ten of the clock; and if I do not, I will tell it thee by word of mouth. So I came to the house at ten, and staid till eleven, but did not see him.

(*The Arraignment, Tryal and Condemnation of Stephen Colledge*, [1: 76]).

У цьому прикладі містер Дагдейл звертається до молоді служниці за допомогою *thou* (із одним винятком), і отримує у відповідь *you*. За рамками формальності зали суду використання *thou* у зверненні до служниці не зовсім дивовижне, навіть наприкінці XVII століття. Тон Дагдейла зневажливий, але не ворожий (наприклад, він звертається до неї словом 'sweetheart'). Подібні діалоги зі служницями також знаходимо у драматичній комедії [2: 147]. З іншого боку, той факт, що вона виконує доручення, із яким він ніяк не хоче їй допомагати, міг захопити вживання презирливого *thou* для того, щоб підкреслити незручність того, що вона його потурбувала.

Таким чином, можна зробити **висновок**, що гендер дійсно має вплив на використання займенників другої особи однини *thou* та *you*. Існує тенденція, за якої мовці чоловіки більше використовують *thou*, звертаючись до жінок, аніж до чоловіків під час другого-четвертого підперіодів (1600-1719). Більше того, твердження залишається правдивим, якщо форми шаблонного *thou* усунути (мовці чоловіки вживають 5 % нешаблонного *thou*, звертаючись до жінок під час другого і третього підперіодів). Різниця у звертанні чоловіків мовців до жінок та інших чоловіків є ще більшою під час другого-четвертого підперіодів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Walker T. Thou and You in Early Modern English Dialogues. Trials, Depositions, and Drama Comedy / T. Walker. – John Benjamins Publishing Company, 2007. – 327 p.
2. Finkenstaedt T. You and Thou. Studien zur Anrede im Englischen / T. Finkenstaedt. – Berlin : Walter de Gruyter, 1963. – 301 p.
3. Trudgill P. Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich / P. Trudgill // [Language in Society]. – 1972. – P. 179–195.
4. Trudgill P. Sociolinguistics : an Introduction to Language and Society / P. Trudgill. – London : Penguin, 1995. – 315 p.
5. Taavitsainen I. Diachronic perspectives on address term systems : Introduction / I. Taavitsainen, A. Jucker // [Pragmatics and Beyond]. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2003. – P. 1–25.
6. A Corpus of English Dialogues 1560-1760.2005 / [compiled by Merja Kyto (Uppsala University, Sweden) and Jonathan Culpeper (Lancaster University, England)].

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Walker T. Thou and You in Early Modern English Dialogues. Trials, Depositions, and Drama Comedy / T. Walker. – John Benjamins Publishing Company, 2007. – 327 p.
2. Finkenstaedt T. You and Thou. Studien zur Anrede im Englischen / T. Finkenstaedt. – Berlin : Walter de Gruyter, 1963. – 301 p.
3. Trudgill P. Sex, covert prestige and linguistic change in the urban British English of Norwich / P. Trudgill // [Language in Society]. – 1972. – P. 179–195.
4. Trudgill P. Sociolinguistics : an Introduction to Language and Society / P. Trudgill. – London : Penguin, 1995. – 315 p.
5. Taavitsainen I. Diachronic perspectives on address term systems : Introduction / I. Taavitsainen, A. Jucker // [Pragmatics and Beyond]. – Amsterdam / Philadelphia : John Benjamins, 2003. – P. 1–25.
6. A Corpus of English Dialogues 1560-1760.2005 / [compiled by Merja Kyto (Uppsala University, Sweden) and Jonathan Culpeper (Lancaster University, England)].

Матеріал надійшов до редакції 17.02. 2014 р.

Яковлева Е. А. Фактор гендера в использовании местоимений *thou* и *you* в ранненовоанглийский период.

*Данная статья рассматривает использование местоимений второго лица единственного числа *thou* и *you* в английском языке под влиянием такого экстралингвистического фактора, как пол в период 1616-1681гг. Исследование опирается на корпус текстов судебных процессов за указанный период ввиду их устной диалогической природы, которая способствует выделению и анализу речевых интенций говорящего и адресата.*

Ключевые слова: *гендер, местоимение, экстралингвистический фактор, тон, ранненовоанглийский период.*

Yakovleva K. O. Gender Factor in Usage of Pronouns *thou* and *you* in the Early Modern English Period.

*This article deals with the usage of second person singular pronouns *thou* and *you* in English language under the influence of such an extralinguistic factor as gender within 1616-1681 time period. The research is based on the corpus of trials of the same period regarding their verbal dialogic nature conducive to selection and analysis of speech intentions of the speaker and the addressee. The research is based on the techniques of macro and microanalysis, and is held in the diachronic perspective underpinned with sociolinguistic factors. Thus, the exemplary material receives an external interpretation, which in turn introduces the research to the realm of pragmatics.*

Key words: *gender, pronoun, extralinguistic factor, tone, New Early Modern English period.*